

XII.

Jednání za jiného v osnově českého trestního zákoníku (2004) a jednání právnické osoby podle osnovy českého zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (2004)

Vladimír Kratochvíl*

ÚVODEM

Trestněprávní institut „jednání za jiného“¹ coby atribut tzv. speciálního nebo konkrétního subjektu trestného činu, jakož i uvažovaný typ kolektivní právní odpovědnosti, tedy „trestní odpovědnost právnických osob“, obojí známé některým právním úpravám evropského kontinentu, jsou nepochybně a výrazně spojeny s problematikou, která je ústředním tématem této konference: *Nové jevy v hospodářské kriminalitě*.

Mezi oběma pojmy (trestněprávními instituty) existuje také velmi těsná souvislost, nikoli však totožnost.

Zhruba před pěti roky jsem na závěr jednoho svého diskusního příspěvku² k tomu napsal: „Jednání za jiného, jsouc stále atributem odpovědnosti individuální (tj. fyzické osoby), a v ní ukotvené, je něco jako skokanské

* Doc. JUDr. Vladimír Kratochvíl, CSc., vedoucí katedry trestního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity Brno, kratoch@law.muni.cz

¹ V dikci § 90 odst. 2 trestního zákona č. 140/1961 Sb., ve znění zák. č. 253/1997 Sb. „Jestliže zákon stanoví, že pachatel musí být nositelem zvláštní vlastnosti, způsobilosti nebo postavení, postačí, že zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení jsou dány u právnické osoby, jejímž jménem pachatel jedná.“

² Kratochvíl, V. Jednání za jiného – možná cesta k trestní odpovědnosti právnických osob? (K problematice § 90 odst. 2 tr. zák., ve znění zák. č. 253/1997 Sb.). In: Kratochvíl, V. (ed.) Sborník z mezinárodního semináře o hospodářské kriminalitě. Brno: MU, 1999, str. 112.

prkno, na jehož konci ... stojí zákonodárce, který hodlá skočit, ..., do široké a hluboké náruče odpovědnosti kolektivní (tj. odpovědnosti právnické osoby). Zdá se, že to může být nakonec bezpečnější, než skok z pouhého břehu, kde bývá obvykle mělko.“

Touto, možná méně obratnou, metaforou jsem chtěl vyjádřit své přesvědčení, že jednání za jiného chápu jako určité nakročení k trestní odpovědnosti právnické osoby, jako něco, co jí ještě samozřejmě není, ale co tento typ trestní odpovědnosti určitým způsobem připravuje „ke vstupu na scénu“ a tím si možná samo pod sebou „řeže větev“ (?). Lze se totiž setkat s názorem, podle něhož trestněprávní systém, který nezná trestní odpovědnost právnické osoby, má-li „dosáhnout“ na fyzické pachatele, zejména hospodářské a majetkové trestné činnosti, jednají-li tito za právnickou osobu, která má zákonné parametry speciálního nebo konkrétního subjektu trestného činu, se musí nutně opírat právě o institut jednání za jiného. Jakmile je však přijat koncept trestní odpovědnosti právnické osoby, lze se bez jednání za jiného obejít, neboť reálný a v mnoha případech procesně snazší by měl být trestněprávní postih přímo samotné právnické osoby jakožto pachatele.

**JEDNÁNÍ ZA JINÉHO – „OHROŽENÝ DRUH“,
ANEBO (NEZBYTNÝ) DOPLNĚK TRESTNÍ
ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÉ OSOBY?**

Jaký osud tedy čeká nebo může čekat jednání za jiného, pokud tento institut zná platná právní úprava, v souvislosti s uvažovaným přijetím, anebo dokonce s již přijatou právní úpravou trestní odpovědnosti právnických osob? Omezený rozsah tohoto příspěvku neumožňuje obsáhlejší komparaci a zevrubnější analýzu, proto jsem jako příklad zvolil jen stručný pohled na slovenskou, rakouskou, polskou a českou úpravu. Pro ně je totiž charakteristické, že všechny znají jednání za jiného, přičemž některé již přistoupily k právní úpravě trestní odpovědnosti právnické osoby, jiné se k tomuto kroku teprve chystají.